

De vroegere huismoeders dachten er anders over. Wat was het er schoon en deftig in die pronk-kamer. En vol! 't Leek wel een museum.

Geschenken, die de gevers zelf reeds lang vergeten waren, stonden daar nog in volle glorie te prijken.

Borden waaruit nog nooit gegeten, kopjes waaruit nog nooit gedronken was, stoelen waarop nog nooit iemand zat, kasten die verborgene schatten bewaarden, deze alle vonden met elkander een wereld op zichzelf.

Om toegang tot die kamer te krijgen, moest men bijzonder in de gunst staan bij de huismoeder. Alleen bij hoog bezoek werden de gasten wel eens daarbinnen geleid.

Vanwaar die oud-Hollandsche pronkkamer?

Vorsten hadden in hunne paleizen wel zulke kamers noodig. Men werd overladen met geschenken, die enkel voor pronk dienden. Van Salomo leest men: „De gansche aarde zocht zijn aangezicht, en zij brachten een ieder zijn geschenk”.

De dichters van Psalm 68 en 72 zien in zulke geschenken de heerlijkheid van een vorst. De pronkkamer moet dus wel dagteekenen uit den tijd toen Hollandsche burgers als vorsten leefden.

Later ging men op kleine schaal de pronkkamer der grooten nabootsen. Zelfs in de keukens, te midden van de vaten ter oneere, zooals emmers, kookpotten en aschbakken, ging men vaten aanhouden tot pronk.

Daarom maakt Paulus hier tweërlei verdeling bij zijn beeld van de vaten van een paleis.

Het gekeurde en aangenomen eetservies staat ver boven de potten en pannen, die zonder keur worden aangeschaft, wijl ze niet in eere zijn.

En onder het gekeurde servies staat het tot gebruik dienende weer boven het te pronk staande vat.

Er is dus tweërlei christendom.

Zelfs afgedacht van de roeping door Christus en Zijne keur tot vaten ter eere of ter oneere, want er is tweërlei roeping.

Velen zijn pronkgodsdienstigen. Uitwendig is bij zulke belijders van den Christus alles in orde. Zij verzuimen geen kerkdienst, zij verwaarlozen niet den huisgodsdienst, zij worden benijd om hun gaven in het bidden, vermanen en vertroosten.

Maar de zelfucht straalt door dat alles heen. 't Is hun te doen om de man of de vrouw te zijn, die met groote gaven is versierd en deswege door geestelijke kunstenaars om strijd bewonderd wordt.

Tegenover zoodanigen godsdienst stelt de H. Schrift hier drie eischen.

Een goed vat moet maar één doel hebben, het moet bevatten spijs of drank. Kan het beide bevatten, zoo mishaget het.

Alzoo ook degene, die Christus dient. Hij moet geheiligd zijn, afgezonderd en toegewijd tot een bepaalde roeping, niet voor alles tegelijk.

Een goed vat moet bruikbaar zijn. Een fruitschaal, die maar twee of drie appels kan dragen, deugt niet op de tafel van een groot gezin, ze moet er voor ieder minstens één hebben. Alzoo ook de

christen, zijn godsdienst moet voor elk, die er mee in aanraking komt, iets aantrekkelijks bevatten.

Een goed vat moet altijd gereed staan. Als er onverwachts een gast komt, wekt het afkeer op, als de boel vuil is weggezet en er eerst voor hem iets moet afgewassen worden. Evenzoo moet een kind van God, als er iets te doen is voor zijn Meester, niet den tijd verspillen met allerlei toebereidselen, maar direct inspringen.

Gouden appels behoren in zilveren gebede schalen, zegt de Spreukendichter.

Onze godsdienstige levenswandel is een spijs, die Christus de wereld te eten geeft.

Zij wil daden zien. Welnu Christus heeft onze goede werken voorbereid, opdat wij in dezelve zouden wandelen. Hij werkt ze door Zijn Woord en Geest, want van onszelfen zijn wij daartoe niet bekwaam, ja wij staan vijandig tegenover het hoogste liefdesbetoon.

Ons werk is het om voor de zilveren gebede schalen te zorgen.

Het zelfuchtige, pronkerige en aanstellige gedoe rake als oud ijzer in onbruik.

De teedere liefde, die zichzelf vergeet om den ander te dienen, make elk vat heilig, bruikbaar en klaarstaand.

Zulke schalen maken de geestelijke spijs aantrekkelijk. En zij verheerlijken Christus, die er Zijne keur over liet gaan.

's-Grav.

L.

KERKELIJK LEVEN.

Wat is Gereformeerd?

Men herinnert zich nog wel, hoe korten tijd geleden in „Bergopwaarts” de vraag: „Wat is Ethisch” ter beantwoording werd voorgelegd aan kopstukken der ethische richting.

De kopstukken schudden eens bedenkelijk of bleven onbewogen.

Toen besloot men de vraag vraag te laten.

Maar terwijl men van die zijde niet durft uit te maken wat men zelf is, staat het voor een hunner, prof. Obbink, wel vast, wat Gereformeerd is.

In een boekbespreking zegt hij van den schrijver:

„Hij is niet ethisch, want hij gelooft even goed als dr Hepp in de „drie zaligmakende dieren” (de slang in het paradijs, de ezels van Bileam en de visch van Jona)”.

Klaarblijkelijk is het hier de bedoeling de Gereformeerden belachelijk te maken.

Zij worden hier voorgesteld als menschen, die hun kracht zoeken in dingen, welke met de hoofdwaarheden des christendoms geen verband heeten te houden.

Zelfs ontziet prof. Obbink zich niet de profanie te hulp te roepen.

Hij weet heel goed, dat wij alleen gelooven in God den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest.

Toch spot hij hier: zij gelooven in de drie zaligmakende dieren.

Maar vooral den christen voegt het, dat drijven der reactie te duchten.

Elk die met ons rekent, moet het ons kunnen aanzien, dat niets ons boeit, maar alles terugstuit, in dat hopeeloos werk der petrofactuur, dat balsamen van reeds vergane dooden, dat verhuizen naar de catacomben, dat wonen in de grafucht, dat machteloos pogen van een menschenhand om den bergstroom te keeren in zijn vaart! Wat zou der eeuwige jeugd van het Christendom ook met dat oudmannig geloof der afgeleefdheid gemeen zijn? Hoe ooit het onzinnig zich terugdroomen in lang vervlogen dagen, levensdoel en eere voor een Christendom kunnen worden, dat „vergetende wat achter ligt, zich juist uitstrekt naar wat komt”, en krachtens zijn profetisch karakter nu reeds leven indrinkt uit de toekomst, die het roept en beidt. Neen. Teruggaan om straks stil te staan en stilstaand in den dood te zwijmen, het rijnde nooit en zal nooit rijmen, met dien geest der vernieuwing, der doorging, der opstanding, die heel een wereld uit haar ruste opjag en nooit sloeg in een conscientie, zonder voort te trillen in al de aderen der ziel. Tegen de lens der reactie: „Geef mij de oude dagen weder”, staat dus lijnrecht „Christus machtwoord over: „Zie, Hij maakt alle dingen nieuw”. Geen „Terugkeer”, maar „Bekeering” is de panaceë, waarbij het zweert.

Vervolgens overgaande tot een beoordeeling van Pierson's opstel, toont Dr. Kuyper aan 1o., dat het zwaartepunt van dit Gidsartikel ligt in de erkenning van de onwrikbaarheid der zedelijke wereldorde; 2o., dat de overgang van zijn dialectisch betoog tot die erkenning door een salto mortale gaat; en 3o., dat én dit dialectisch betoog én die erkenning der zedelijke wereldorde wederkeerig door hun ommeuse samenvoeging worden gedrukt.

In het opschrift: „Een keerpunt in de wijsgeerige ontwikkeling” zou Dr. Kuyper haast geneigd zijn een verschrijving te zien voor wat de echte titel naar den inhoud zijn moest: „Een keerpunt in Dr. Pierson's zelfbewustzijn”. Trouwens, ook Buskens Huet schreef, dat men hier niet met een bijdrage tot de geschiedenis der wijsbegeerte, maar met de blootlegging van een veranderd gemoedsbestaan bij Pierson te doen had.

Hij weet heel goed, dat wij alleen spreken van een zaligmakend geloof.

Toch schimpt hij hier, dat wij er zaligmakende dieren op na houden.

Wij hebben wel nobeler uitingen van prof. Obbink gelezen.

Hij, die zich in het slot van zijn artikel als keurmeester van den „Bavinck-geest” opwerpt, toont hier de sporen van den hoffelijken tegenstander van Bavinck, den vromen Gunning, niet te willen volgen.

Met zulke bedenkelijke geestigheden heeft Gunning zich nooit over de Gereformeerden uitgelaten. Daar stond hij te hoog voor.

En wij voor ons wenschen wel eens, dat de Gunning-geest weer over de Ethischen vaardig werd.

Dan zouden zij ten minste meer trachten ons recht te laten wedervaren.

HEPP.

LITERATUUR EN KUNST.

Jeruzalem, door Jacob Israël de Haan. Uitgegeven, L. E. M. Querido, Amsterdam.

Een smaakvol uitgegeven boekje van een auteur, die een zeer bijzondere plaats inneemt onder de moderne literaire kunstenaars.

Meer dan als prozaïst is Mr. Jacob Israël de Haan ons bekend als dichter, als Joodsch dichter. Hij is immers de zanger van „het Joodsche Lied”, van de vele, dikwijls ontroerend schoone verzen over z'n volk en z'n godsdienst en z'n eigen wisselende verhouding tot die beide. Nu eens ruischt door z'n gedichten heimweevolle herinnering aan het ouderlijk huis, aan heilige sabbathen en groote feestdagen, aan vroomheid en trouwe wetsvervulling; dan weer klinken zware vervloeking over de vijanden van z'n volk, of boetezangen over eigen afdoling van z'n lippen. En in elk van die uitingen is hij de echte Jood, fel in z'n vervloeken, fel ook in z'n smart en zelfverwijt; dikwijls hoort ge den Oudtestamentischen toon der Hebreëwsche poëzie, maar dan in moderne verklanking. Hij is de ver afgedoolde, die in zware zonden gevallen, die z'n leed uitklaagt in z'n lied; de verloren zoon, die het huis van z'n vader verliet en reisde naar een ver afgelegen land, vergetend wet en getuigenis, vergetend ook zijn God, en die nu, berouwvol, schuldbewust, terugkeeren wil, maar niet meer weet den weg, dien hij gaan moet en vruchteloos zoekt.

Wie meer over dezen dichter wil weten, leze de artikelen die de heer A. J. van Dijk over hem en z'n werk schreef in het letterkundig tijdschrift „Op-gang” (5e jaarg., nos. 2 en 3) of het opstel van Carel Scharren, De Joden in de Literatuur, Kroniek der Nederl. letteren 1916, p. 27-38.

„Jeruzalem” is een prozageschrijftje, vertellend, fragmentarisch van het moderne Jeruzalem. Want deze Jood, die nog leeft in de traditiën van z'n volk en z'n taal, is naar Palestina gereisd, getrokken door die geheimzinnige kracht, die duizenden uit de plaats der vermedelingschappen doet opgaan.

Pierson's opstel bestaat uit twee deelen: het eerste is een dialectisch betoog, het tweede een weergeven van eigen zielsproces. Dr. Kuyper raadt dan ook aan, dat men het dialectisch betoog eerst ter zijde schuive; het hart van het artikel zoeken in erkenning als primum verum van het onwrikbare der zedelijke wereldorde; en daarna het wijsgeerig pleidooi er weer voor plantse als mislukte aanloop, om tot die erkenning te geraken.

In het eerste (het empirisch-dialectisch betoog) treft u een haastige oppervlakkigheid, een voorbijzien van objecten die er zoo duidelijk staan, een rekenen zoo in het groote en grove, als ge in den kundigen scherpsinnigen auteur nauw gelooven kunt. Hij wandelt door een reeks van gegevens, en schijnt er zich mee bezig te houden, maar er is in zijn blik iets afgetrokken, dat hem aan de onmogelijkheid vergissingen zich bezondigen doet, en u zegt, dat iets anders hem bezig houdt. Hij is kalm; te kalm, om u het gedwongene in die kalme niet te doen raden. Er is iets dat hem vervult, hem dringt, hem jaagt, al zoekt hij zichzelf tegen te houden. Hij doet niet wat hij meent te doen; hij is niet wat hij schijnt. Dat „meten en wegen”, dat „passen en vergelijken”, dat „bijvoegen en aftrekken” geschiedt niet om een uitkomst te zoeken; ... die uitkomst is er reeds, gewogen met een gansch andere weegschaal daarbinnen ... en dan eerst komt den auteur de natuurlijke wezenstrek op het gelaat terug, waar hij ten langen leste die el en griffel vallen laat, zijn kleed kan afwerpen, en nu die andere weegschaal voor aller oog uithangt, wier onfeilbare evenaar hem in zijn zwikken verrikt. Nu eerst is de auteur aan het lang gewenschte keerpunt, niet der wijsgeerige ontwikkeling, maar van zijn eigen uiteenzetting; eindelijk is de weg, dien hij gedwongen, niet van harte liep, uit, en nu mag het van de lippen, wat zoo lang reeds op de tong brandde: „Ik vind slechts één antwoord: die verplichting is met het wezen onzer persoonlijkheid gegeven; het objectieve recht om het bestaande te apprecieeren is, naar het mij voorkomt, uitsluitend aan het Geweten ontleend”. Voor, daar wordt het Amen op Salisbury's prachtig woord vernomen: „Zonder een zedelijke wereldorde als basis, is aller wijzen wijsheid niet dan ijdel geklap”!

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XLII, 1)

38. Een Perel in verkeerde Schelp (Dr. Pierson's jongste Gidsartikel). Overgedrukt uit De Vereniging: Christelijke Stemmen. Amsterdam, Hoveler & Zoon, 1871.

In De Gids van Juni 1871 las men een opstel van Dr. A. Pierson, getiteld: Een keerpunt in de wijsgeerige ontwikkeling. Daarmee werd niet bedoeld een hoofdstuk uit de geschiedenis der wijsbegeerte in vroeger eeuwen, maar een voorwaartsche beweging op het gebied der filosofie in den laatste tijd, de ontdekking namelijk, door een bepaalde klasse van natuurphilosophen gedaan, dat waarneming nooit tot kennis der objectieve werkelijkheid leidt, maar de zijlijkwaarneembare wereld een gewrocht is van den zelfstandig werkenden menschenlijken geest. De opkomst, in één woord, van het physiologisch idealisme.

Reeds in Fata Morgana, blz. 65 en 75, had Dr. Kuyper van dit Gidsartikel melding gemaakt, en beloofd er elders op terug te zullen komen. Hij deed dit nu in het Septembernummer van de Christelijke Stemmen, 1871, blz. 140-184, een tijdschrift, dat voor de bespreking van zulk een Erkenntnistheoretische kwestie zeker niet de meest gewenschte plaats was.

Dr. Kuyper begint met er op te wijzen, dat het verrassend optreden van Dr. Pierson met een sensationeel artikel in de richting, die van het modernisme afleidt, de kwestie der reactie aan de orde heeft gesteld. Pierson's moderne critici als thans, Dr. Land, verbloemde zwelijk zijn vrees voor reactie.

1) Op blz. 68 van de „Fata Morgana” spreekt Dr. Kuyper van de Antimoderne Tractaatje no. 2, bij Swaan te Amsterdam uitgegeven, waarin hij een populair kritiek leverde op no 9 van de Moderne Tractaatje. Is er onder de lezers van De Reformatie misschien iemand die mij aan deze beide geschriftjes kan helpen?

reken van
igmakende
of. Obbink

I als keur-
rpt, toont
tander van
len volgen.
heeft Gun-
uitgelaten.

is, dat de
n vaardig

ichten ons

HEPP.

u. Uitgegeven

een auteur,
onder de

Israël de
ch dichter.
sche Lied",
one verzen
eigen wiss-
ens ruischt
nering aan
en groote
wetsvervul-
tingen over
over eigen
n die uifin-
vervloeken,
cwijs hoort
breeuwsche
g. Hij is de
vallene, die
doren zoon,
reide naar
getuigenis,
berouwvol,
t meer weet
eloos zoekt.
ten, leze de
ver hem en
schrift „Op-
opstel van
ur, Kroniek

vertellend,
alem. Want
tien van z'n
d, getrokken
uizenden uit
loet opgaan

len: het eer-
de een weer-
er raadt dan
nog eerst ter
cel zoeke in
het onwrik-
ma het wijs-
als mistukte
aken.

etisch betoo-
een voorbij-
ijk staan, een
als ge in den
gelooven kunt
gegevens, en
den, maar er
t hem aan de
digen doet, en
houdt. Hij is
in die kalme
hem vervult,
zichzelf tegen
eent te doen;
en wegen", dat
en afrekken"
eiken; die
t een gansch
en dan eerst
enstreng op het
este die el en
afwerpen, en
r ook uithangt,
a zwikken ver-
ang gewenschte
tikkeling, maar
ijk is de weg,
e liep, uit, en
zoo lang reeds
slechts één
is met het
id gegeven:
et bestaande
et mij voor-
eweten ont-
op Salisbury's
t een zedelijke
n wijsheid niet

naar het eigenlijk vaderland. Met opoffering van de carrière, die hem, rijk begaafd man, hier te lande scheen weggelegd, is hij heengegaan, omdat hij meende, dat de weg naar het Heilige Land de thuisreis was voor den vermoeiden zoeker.

In dit boekje vertelt hij nu van z'n bevindingen in kleurrijke schildering. Als journalist („Het Handelsblad") had hij op vele plaatsen gemakkelijke introductie en zoo komt hij in aanraking met allerlei Arabische grootwaardigheidsbekleeders, over wier doen en laten hij interessante dingen vertelt. Soms weet hij in een enkel trekje de sfeer te reconstrueren, waarin zij leven en doet ons alzoo iets zien van de verhoudingen, die het tegenwoordig leven daar beheerschen. Een hoofdstukje als dat, waarin hij z'n verblijf bij Amin el Hawadja beschrijft is bovendien proeve van milieu-schildering, die den kunstenaar verraadt. Maar vooral treft ons, wat de auteur vertelt van het Joodsche leven, van een Sabbath te Jeruzalem, een vasten naar aanleiding van proems in Polen, van een Seminitische bruiloft. En dan herkennen we weer den dichter De Haan, den zoeker, die in weemoed het verlorene gedenkt. Zie hem maar eens bij den Joodschen klaagmuur, hoor eens naar wat hij zegt over den gruwelijken moord van zijn broeders in Polen. Veel meer is het boekje dan een persverslag, al lijkt het op 't eerste gezicht weinig anders. De heimwee adert er door, de begeerte naar vrede, naar een terugvinden van oude rust. Men leze maar eens wat hij zegt over de vijftig kleine Joodsche jongens in het weeshuis; hoe hij benijdt hun tevreden jeugd, hun zingen op den Sabbathmorgen, hun levende Hebreeuwsche taal, als ze spelen en springen. Altijd weer gaat hij naar het weeshuis, altijd weer voelt hij daar, dat groote, dat hij mist, rust, vrede, geloof. En z'n innerlijke onrust wordt nog vermeerderd door de pijnlijke ervaring, die hij overal in Jeruzalem opdoet, dat de opgroeiende nationale jeugd geen eerbied heeft geleerd voor het nationaal verleden, dat er een vernielende geest van materialisme en egoïsme is, die de jongeren naar vermaak doet zoeken als de oude vromen bidden aan den klaagmuur. Daarom gaat hij troost zoeken in een bedevaart naar Anatoth, de stad van Jeremia. Drie weken lang bereidt hij zich voor door voortdurende herlezing van Jeremia's Klaagliederen en Profetien, dan gaat hij, te voet, naar Mizpa en Rama, omdat men „alleen hier, in dit Heilige Land de Heilige Schriften kan beleven".

Wanneer men nauwkeurig leest, voelt men den weemoed achter schier elk tooneel, dat de auteur schijnbaar losweg vertelt. En dit maakt, geloof ik, het boekje belangrijk. Het geeft een diepen blik in de geestelijke armoede van het moderne Jodendom, te merkwaardig m.i. omdat de schrijver stellig met geheel ander doel heeft geschreven. Opmerkenwaardig in dit verband is het ook, dat nergens in heel het geschriftje ook maar met één enkel woord gesproken wordt over die plaatsen, waar de christelijke kerk van alle eeuwen zoo gaarne in den geest is door en langs gegaan, omdat ze de herinnering bewaarden aan den Heiland in Zijn omwandeling.

Wat ook nog voor ons den naam van Jeruzalem iets mystiek-lieflijks geeft, bestaat voor dezen zoekenden Jood niet. Daarom missen wij in dit boekje ook eigenlijk juist het voornaamste, wat wij, afgaande op den titel er in hoopten te vinden. En alzoo doet het ook daardoor de armoede van het Jodendom zien, duidelijker misschien nog dan door wat het vertelt. In de stad, waar tot ons iedere steen spreken zou door gewijde herinnering, doelt een zoekende Jood om, die ook in het boek der herinnering vrede vinden wil, maar voorbijziet de eenige plaats, waar hij zoeken moet.

Zou dit kleine boekje, bedoeld als journalistiek reisverslag, niet een krachtig bewijs zijn voor de betekenis van den zendingsarbeid onder de Joden? Deze immers zegt den zoekenden Jood, dat hij niet gaan moet naar Anatoth of den klaagmuur of het Joodsche weeshuis, maar langs den via Dolorosa naar den kruisheuvel Golgotha.

Daar is vrede, ook voor hem.

C. T.

PERS-SCHOUW.

Uitbreiding der Vrije Universiteit.

Er is maar één roep over den opgewekten toon, welke de Universiteitsdagen te Leeuwarden beheerschte. Op den wetenschappelijken dag werden doorwrochte referaten geleverd.

De ure des gebeds stemde tot dankenden ernst.

De Jaarvergadering stelde actuele onderwerpen aan de orde.

Prof. Grosheide bepaalde nader „De taak van de Leden der Vereeniging ten opzichte van de Universiteit". De pas gekozen Directeur H. Colijn sprak over de „Toekomst van het Vrije Hooger Onderwijs".

Met die toekomst hebben vroeger reeds meerderen zich beziggehouden.

De heer Colijn deed in zekeren zin echter een nieuw geluid hooren.

Hij opende een ander perspectief.

De zakenman verloorde zich daarbij niet.

De cijfers gingen voorop.

En dan geeft hij deze conclusie:

Maar wat wij kon kunnen is, dat alle materiele hulpmiddelen voor het natuurkundig en medisch onderwijs

werlen samengebracht in een afzonderlijke Staatsinstelling ten behoeve van het academisch onderwijs. Van die hulpmiddelen zou dus gebruik gemaakt moeten worden door de leerlingen van elke Universiteit ter plaatse gevestigd.

De bouw en de exploitatie van laboratoria en van ziekenhuizen; de aanschaffing en onderhoud van kostbare instrumenten en apparaten zou dan komen voor rekening van het Rijk en het geheel zou — om bij ons voorbeeld te blijven — ten dienste staan van de leerlingen der Vrije Universiteit, zoo wel als van die der Rijksuniversiteit. Dat Amsterdam geen Rijksuniversiteit is, doet niets ter zake. Ik noemde alleen een voorbeeld. Men zou even goed Utrecht kunnen noemen en zich de Vrije Universiteit daar kunnen denken in stede van te Amsterdam.

Kon zulk een oplossing worden gevonden, dan was het voornaamste struikelblok voor de ontwikkeling van het Vrije H. O. opgeheven.

Dat het denkbeeld op het eerste gebod tot bedenkingen aanleiding geeft, daldt geen tegenspraak. In den grond der zaak zijn wij, Hollanders, conservatief. We houden niet van iets wat in denouden heeft geleefd. Van zaken ingrijpt. Het is altijd zoo ssewaal en tegenover het nieuwe staat men sceptisch.

Tot dezulken behoort ik echter niet.

Ik ontveins mij niet, dat er vele, vooral kleine, bezwaren te overwinnen zullen zijn, om een gedachte als deze in werkelijkheid om te zetten. Maar ik zie ook onoverwinnelijke voordelen. Drie ervan noem ik U.

Ten eerste wordt de V. U. er door geholpen uit een moeilijkheid, die anders onoverwinnelijk is. Wij zijn laag ons onszelf niet bedriegen — niet in staat om door eigen kracht een Universiteit volledig in te richten. Op een subsidie, die ons daartoe in staat zou stellen, valt niet te rekenen, en derhalve blijft als eenige conclusie, dat we met een onvoldragen schepping moeten blijven voortvallen. En dat beteekent de dood. Men kan niet verwachten, dat geestdrift en opoffering voor een half ding van blijvenden aard zijn.

Ten tweede kan het systeem leiden tot beperking van kosten, ook voor wat men overigens zelf, door eigen kracht in stand moet houden. Ik zonder de Theologische faculteit hier uit. Zij stelt haar eigene en bijzondere eischen, waarop ik thans niet verder inga. Maar voor de andere faculteiten wil het mij voorkomen, dat onderscheid valt te maken tusschen vak en vak. Dat er vakken zijn, waarvan de noodzakelijkheid voor ieder vaststaat, om ze te doen onderwijzen door mannen van eigen geestesrichting en dat er andere zijn waarbij die noodzaak veel minder klemt, vereischt geen uitdrukkelijk betoog. Als leek voel ik, dat bij biologie en psychiatrie vragen in het geding komen, waarbij de geesten geheel afwezig zijn; maar ik moet eerlijk bekennen, dat bij anatomie b.v. zulks veel minder sterk tot mij spreekt. En hetzelfde geldt voor het onderwijs in de zuivere wiskunde. Algebra en meetkunde zijn voor mij als vak geheel indifferent. Daarin juist openbaart zich het verschil tusschen lager en hooger onderwijs. Met het hooger onderwijs wordt een ander doel beoogd, dan met het lager of middelbaar en ook het verschil in leeftijd der leerlingen spreekt hier meer dan één woord mee.

Als ik mij nu de Vrije Universiteit en een Rijksuniversiteit op één plaats gevestigd denk — en ik zoude: de Theologische faculteit geheel uit — dan kan ik mij zeer wel denken, dat de studenten aan de Vrije — precies als aan de Engelsche colleges het geval is — voor sommige vakken het onderwijs ontvragen van de eigen professoren en voor andere gebruik zouden maken van het onderwijs, dat aan de Rijksuniversiteit gegeven wordt. Ik zal mij niet vermoeien aan te geven waar de scheidinglijn getrokken zou kunnen worden. Dat is het werk van de Hoogleraren en van het college van censors.

Maar het zou mij geenszins verbazen, dat langs dezen weg het mogelijk zou blijken om alle vijf de faculteiten te bezetten met het tegenwoordige getal hoogleraren, vermeerderd met de 10, die in het plan van Directeuren reeds geacht werden, om de bestaande 3 op peil te brengen en om de vierde althans eenigermate tot zijn recht te doen komen.

De heer Colijn drong op rustige overweging van zijn voorstel aan.

Het is dan ook billijk, dat de pers zich voorloopig van alle instemming of kritiek onthoudt!

Eenheid van alle Gereformeerden.

Prof. Lindeboom meent een geluid te vernemen, dat gelijkt op een zucht om eenheid van alle Gereformeerden. Hij schrijft in „De Wachter":

„Het en daar wordt een, zij het nog zeer zacht, geluid vernomen, dat gelijkt op een zucht naar eenheid van alle Gereformeerde belijders der waarheid, een samenstrooming van de nu, belaan, nog verdeelde Gereformeerde Kerken en groepen en personen."

Onlangs meende prof. Bouwman, tot zijn bijdschap, zoo iets te spreken in een klacht van Ds v. d. Heyden, Doornik a. d. Theol. School der C. G. Kerk. Deze daren schreef Ds H. Janssen, de Veldprediker in algemeene dienst, in „De Waker", met ronde woorden, alle Gereformeerden behooren bijeen. In de Gereformeerde Kerken zijn er ook velen, die deze eenheid begeren. Ook in de N. H. Kerk rijpt hij niet weinigen dat verlangen.

De J. is van meening, dat het reglement op de predikantsstratemen in de N. H. Kerk wel op een geweldige conflict kan uitloopen. Indien de Synode, naar het wel schijnt, aanstaand op een conflict met den Geref. Bond „dan wordt het een buitengewoon moeilijk geval, wanneer de Geref. Bond ook Gereformerd handelt. Ik hoop het van heeler harte. Want die kerkelijke kwestie moet opgelost worden. Alle Gereformeerden hooren bijeen. En eerst dan kunnen wij ook een goed politiek leven krijgen. Onze kerkelijke gedeeldheid staat ons met machtsloosheid."

Wet is het de tijd voor allen, die Sion beminnen en bidden om „het goede van Jeruzalem", zonder opheffen den leere te smeken, dat Hij Zijne schapen samenvergaderen en te doen, wat daartoe onder Zijnen zegen kan medewerken, met staking en onthouding van al wat de kerk betredt en verbreiden zou.

Inderdaad is het de tijd om in het gebed daarmee den Vader der lichten te naderen.

Ook zij, die minder hoopvol gestemd zijn, mogen niet achterblijven.

Geen conflict.

Of men echter wel veel van den Gereformeerden Bond in deze heeft te verwachten?

De meening van Ds J., dat het reglement op de predikantsstratemen op een geweldige conflict zou kunnen uitloopen, wordt geloofwaardig door het orgaan van den Gereformeerden Bond zelf, „De Waarheidsvriend", dat als de ware taktiek aanprijst alle conflict te vermijden.

Dij een ingezonden stuk plaatst het blad het volgende naschrift:

Wij hebben met het artikel van prof. Grosheide willen laten zien, hoe men in het midden van de Geref. Kerk de gebeurtenissen van '34 en '88 ziet en aanvoelt. Men is toen in allerlei conflict gekomen en dan moet men Gode meer gehoorzamen dan de menschen! Dat spreekt als een boek. Daarom hebben wij bij ons optreden als Gereformeerde Bond gezegd: we moeten het niet in den weg van conflicten zoeken, maar we moeten zooveel mogelijk conflicten vermijden, om de oplossing van het kerkelijk vraagstuk op breedere basis te brengen. Dan alleen kan het werkelijk tot oplossing van het kerkelijk vraagstuk leiden. In den weg van conflicten moet men B zeggen als men A gezegd heeft en met wijskundige zekerheid is het te zeggen, dat de weg van conflicten nooit een oplossing geeft, wel nieuwe scheuringen.

Dat zit men op te wachten in de Kerken die door conflicten zijn ontstaan in 1894 en in 1898.

Wil men dien weg op, dan moet men ook consequent zijn. Dat roept men ons van dien kant toe. En daarom zeggen wij: we willen dien weg niet uit. We moeten een anderen en beteren en breedere weg hebben.

M. v. G.

Laat ons Ds van Grieken de verzekering geven, dat wij op een conflict werkelijk niet zitten te wachten. Wij wachten nog steeds op den „beteren" weg, waarover men van den kant van den Gereformeerden Bond zoo vaak heeft geschreven.

Die weg is nog niet gevonden.

Wanneer het zoeken daarvan niet sneller voortgaat, zal Ds van Grieken het wel niet meer beleven, dat die „betere en breedere" gevonden is.

En zal het volgende geslacht misschien in een niet nog ongunstiger conditie verkeren?

HEPP.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweotal te:

Glanerbrug: J. Hoekstra te Ten Post en A. van der Vegt te Oldehoorn.

Nijmegen: J. Gootjes te Snaarwoud en D. B. v. d. Meulen te Oostermeer.

Beroepen te:

Kampercompascuum: H. Brinkman te Westerland. Harmelen: W. S. Pootler te Maasduin. Hellevetstus: B. J. Lambers te Rouvoen. Hillegom: G. R. Kuiper te Haarlem. Kozmestrijl: S. Veltman te Zevenhuizen (Gr.). Nieuw-Banen: M. Stadig te Ezinge. Numansdorp: J. Vesseur te Stad aan 't Haringvliet. Nijmegen: B. D. v. d. Meulen te Oostermeer. Oostwold (Oldambt): U. Buwolda te O. en N. Bidsijl. Oosterend (Fr.): S. van Dijken te Zweloo. Thezingen: W. Oosterheert te Ter Apel.

Bedankt voor:

Anjam: U. Ubbens te Roodeschool. Munnekezijs: G. Ploos v. Amstel te Oppenhuizen. Spijk: K. Winkelman te Eindhoven. Wybe, J. Tonkens te Lutjegast. Haaslemende: P. Deddens te Brielle. Zoutkamp: W. Weener te Raard.

Afscheid van:

Engwierum: Jac. Eisinga. Tekst Hebr. 13:30—31.

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Beroepen te:

Lisse: C. S. v. d. Ven, cand. te 's-Gravenhage. Nieuwe Pekela: J. L. de Vries te Rijnsburg.

Bedankt voor:

Zutphen: H. Velema te Kampen.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:

Baanbrugge: P. Pras te Houkefom. Driezum: D. Plantinga te Elburg. Reeg: O. S. Jellama te St. Annaparochie. Montfoort: J. W. Lokhorst te Bennekom. Mijnsheereland: B. N. B. Bouthoorn te Wapenveld. Nieuw-Beijerland: M. B. Verkerk te Goudarak. IJzendam: P. Kuyman te Houten.

Aangenomen naar:

Apeldoorn: G. Holkestain te Katwijk aan Zee. Bezoijen: J. Japchen te Haamstede. Den Burg (T): J. A. Raabe Jr te Oosterhoort. Nieuwe Pekela: J. I. van Schaik te Lestelbert.

Bedankt voor:

Garjten: F. F. J. v. d. Plassche te Krimpen a. d. Lek. Ierske: C. Th. Smit te Pierahil. Schelluinen: A. v. d. Kooij te Schoonewoerd. Staphorst: J. Bus te Ouddorp. IJsselmeiden: H. Japchen te Den Bommel.

Afscheid van:

Riddekerk: H. H. v. Ameide, Tekst Hand. 21:27. Zaandam: L. J. Blansen Henkemans. Tekst Matth. 6:10.

Intrede te:

Delfshaven: C. Brunt. Tekst 1 Petri 2:8—7. Denekamp: P. J. de Bruijn. Tekst Joh. 8:29. Oosterhout: H. Guitart. Tekst 1 Thess. 5:23.